

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ШЕВЧЕНКО-ПЕРЕПЬОЛКІНА РАДИСЛАВА ІВАНІВНА

УДК 338.439 (334.758+334.758.2)

**ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ ЯК ЗАСОБИ ЗАПОБІГАННЯ
ЗБИТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Одеському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Карпов Володимир Анатолійович,
Одеський національний економічний університет,
професор кафедри економіки та управління
національним господарством

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Заїнчковський Анатолій Олександрович,
Національний університет харчових технологій, м. Київ,
завідувач кафедри прикладної економіки

кандидат економічних наук
Карпінська Ганна Володимирівна,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних
досліджень Національної академії наук України, м. Одеса,
старший науковий співробітник відділу розвитку
підприємництва

Захист відбудеться «30» квітня 2015 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.055.03 в Одеському національному економічному університеті за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 217.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського національного економічного університету за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 211.

Автореферат розісланий «27» березня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. А. Сиротенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Злиття та поглинання є важливими елементами стратегій багатьох підприємств різних сфер, передусім фінансової діяльності, телекомунікації, металургійного виробництва, сільського господарства. Не стала винятком і харчова промисловість, про що свідчить практика функціонування багатьох харчових гігантів, які є постачальниками продукції по всьому світу.

У цьому аспекті найбільшу зацікавленість викликає хлібопекарська галузь, адже за період становлення незалежності України вона зазнає щорічного падіння обсягів виробництва. Зниження виробництва хліба й хлібобулочних виробів супроводжується посиленням конкуренції між хлібопекарськими підприємствами, дефіцитом обігових коштів у підприємств, низьким рівнем розвитку технологій, неповним використанням основних засобів, плинністю кадрів, погіршенням якості продукції. Проте на тлі досить скрутного положення галузі спостерігається тенденція до посилення інтеграційних процесів.

Утім, інтеграційні зміни торкаються не лише великого бізнесу. У сфері харчового виробництва, зокрема хлібопекарства, функціонує велика кількість малих підприємств. Сучасні ринкові умови вимагають від них постійної готовності до змін та перетворень, особливо це стосується випадків, коли підприємства опиняються в кризових ситуаціях. Адже бурхливий розвиток ринкових відносин в Україні разом із позитивними змінами викликав і негативні наслідки, найвагомішими з яких є скорочення обсягів виробництва та падіння якості продукції, стихійне розукрупнення підприємств, зростання рівня зносу виробничих фондів, значне податкове навантаження на виробників та ін. Чимало підприємств харчової промисловості сьогодні є неконкурентоспроможними або не отримують очікуваного прибутку.

Ефективне застосування інтеграційних операцій дозволяє підприємствам поліпшити свої ринкові позиції, збільшити вартість бізнесу, його адаптивні властивості. Операції злиття і поглинання є ефективним та дієвим механізмом запобігання збитковості, підвищення конкурентоспроможності та розширення сфери діяльності підприємств.

Саме тому пріоритетними питаннями вивчення мають стати аспекти, які ще не набули належного висвітлення в наукових дослідженнях, а саме: проблематика підвищення економічної ефективності проведення операцій злиття та поглинання малими підприємствами в секторах економіки, які наразі знаходяться у скрутному стані, зокрема, хлібопекарській галузі.

Проте варто зазначити, що тематика інтеграційних процесів неодноразово досліджувалася як науковцями-теоретиками, так і практиками. Комплексному аналізу проблематики злиття та поглинання присвячені праці як зарубіжних (П. А. Гохана, А. Р. Дамодарана, С. Ф. Ріда, О. Є. Молотнікова та ін.), так і вітчизняних науковців (О. В. Віноградової, В. М. Заболотної, А. І. Ковальова, І. О. Лепьохіної, Я. О. Побурко, А. Л. Свечкіної та ін.). Більш вузькі розробки теоретичних аспектів злиття та поглинання проведені С. І. Латиповою, Д. В. Лисенко, С. В. Савчук, О. І. Стародубцевою.

Особливостям міжнародних злиттів та поглинань присвячували свої праці Ю. В. Авхачев, С. С. Голубєва, О. В. Етокова, О. А. Кириченко, В. В. Македон, Ю. В. Макогон, М. Б. Рудик, І. Л. Сазонець. Значну кількість теоретичних і практичних рекомендацій щодо оцінки бізнесу подано в наукових дослідженнях низки вчених: С. В. Валдайцева, І. О. Єгерова, Ф. Ч. Еванс, В. Ю. Єсіпова, В. А. Карпова, О. П. Ларченка, Т. В. Момот, Д. В. Тіхомірова та ін. Проблематику діагностики підприємств при проведенні операцій злиття та поглинання висвітлювали такі автори, як Т. Б. Берднікова, О. С. Вартанов, А. В. Галькевич, О. О. Гетьман, Т. О. Загорна, Г. В. Карпінська, Т. Д. Костенко, Н. Є. Силічева та ін. Особливості фінансування операцій злиття та поглинання розглядалися у працях М. О. Генске, О. В. Невмержицької, Н. В. Розумної, О. А. Романенко та ін. Синергетичний ефект від проведення злиття та поглинання досліджували І. Х. Ансофф, А. В. Дружинін, С. М. Іщенко, О. М. Князева, В. М. Марченко, К. О. Сорока та ін.

Окремі аспекти діяльності хлібопекарської галузі висвітили у своїх працях Г. Ф. Ємцева, А. О. Зайнчковський, Н. І. Костецька та ін.

Проте жодне дослідження не поєднало одночасно проблематику проведення злиття та поглинання в секторі малого бізнесу такої соціально значущої галузі промисловості, як хлібопекарська з метою запобігання її збитковості.

Необхідність комплексного дослідження операцій злиття та поглинання як засобів запобігання збитковості підприємств харчової промисловості, її практична значущість і актуальність в аспекті запобігання кризових станів та посилення конкурентоспроможності підприємств однієї з найбільш пріоритетних та чисельних галузей національного господарства обумовили вибір теми, мету, задачі та структуру роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету. Результати дослідження використано при виконанні науково-дослідних тем: «Розробка стратегії ефективного використання потенціалу підприємства переробної галузі» (№ держреєстрації 0113U008155) – автором розроблено модель оцінювання малого бізнесу для проведення угод злиття та поглинання; «Оцінка конкурентоспроможності підприємства переробної галузі і розробка рекомендацій щодо її підвищення» (№ держреєстрації 0113U008156) – автором представлено методичні основи розрахунку синергетичного ефекту поглинання малих підприємств; «Стимулювання розвитку підприємництва в системі механізму управління економіки регіону» (№ держреєстрації 0114U0044795) – автором проведено аналіз діяльності підприємств харчової промисловості Одеської області та розроблено рекомендації щодо стимулювання їх діяльності, у межах загальної методики стимулювання діяльності малих підприємств Одеської області.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є економічне обґрунтування та розробка ефективної моделі проведення операцій злиття та поглинання для малих підприємств харчової промисловості як засобу запобігання їх збитковості, підвищення економічної стійкості та конкурентоспроможності.

Для реалізації цієї мети в роботі були сформульовані та вирішені такі **завдання**:

- на підставі аналізу наукових підходів до системних перетворень бізнесу шляхом операцій злиття та поглинання, уточнити термінологію, типологію та мотивацію суб'єктів господарювання;
- виявити тенденції проведення операцій злиття та поглинання, зокрема, на прикладі підприємств харчової промисловості;
- оцінити сучасний стан та специфіку укрупнення підприємств харчової промисловості з деталізацією на вітчизняних підприємствах хлібопекарської галузі;
- розробити методичні пропозиції до економічного обґрунтування проведення операцій злиття та поглинання для суб'єктів сфери малого бізнесу хлібопекарської галузі;
- дослідити можливості трендового аналізу задля пошуку підприємств-кандидатів для злиття та поглинання й визначення майбутнього економічного ефекту;
- визначити регіональну специфіку функціонування та інтеграційних процесів підприємств хлібопекарської галузі;
- реалізувати розроблену модель шляхом проведення операцій злиття та поглинання малих підприємств хлібопекарської галузі, підтвердивши ефективність моделі отриманням позитивного економічного ефекту.

Об'єктом дослідження є механізми підвищення ефективності операцій злиття та поглинання малих підприємств харчової промисловості.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних аспектів щодо організації та проведення економічно ефективних операцій злиття та поглинання у харчовій промисловості на прикладі малих підприємств хлібопекарської галузі.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що навіть при кризових ситуаціях у хлібопекарській галузі злиття та поглинання можуть стати ефективним засобом економічного розвитку малих підприємств.

Методи дослідження. Теоретичну основу дослідження складають фундаментальні положення економічної теорії і практики, а також загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічних явищ. У процесі дослідження використано комплекс методів, що забезпечують системне вивчення теоретичних розробок і досвіду проведення операцій злиття та поглинання. Аналітико-синтетичний і діалектичний методи дали змогу здійснити дослідження стану господарсько-правового та економічного забезпечення операцій злиття та поглинання, визначити напрями його вдосконалення. Порівняльно-правовий та історичний методи використано при дослідженні зарубіжного досвіду, законодавчого регулювання проведення подібних операцій, ретроспективного аналізу операцій злиття та поглинання. Формально-логічний метод використаний для виявлення недоліків й обґрунтування напрямів удосконалення проведення операцій злиття та поглинання малих підприємств харчової промисловості. Метод соціологічних досліджень – для аналізу хлібопекарської галузі Одеського регіону, а методи аналогії та моделювання використано для побудови методики оцінювання бізнесу при проведенні операцій злиття та поглинання. Системно-структурний

метод застосовано при розробці пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства, адаптації наявних методик оцінювання бізнесу до сфери малого підприємництва. Для розробки та впровадження моделі злиття та поглинання у сфері малого бізнесу використані методи математичного моделювання. Економіко-статистичні методи використано для збору економічної інформації та проведення розрахунків. Також використовувалися емпіричні методи, які дозволили на практиці виявити можливості проведення реальних операцій злиття та поглинання, реалізувати ефективні методики оцінювання бізнесу та залучення коштів для їх реалізації.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження. У дисертації запропоновано наукові положення та отримано нові наукові результати щодо розвитку методичних підходів до запобігання збитковості підприємств харчової промисловості на основі оптимізації процесів злиття та поглинання в секторі малого бізнесу харчової промисловості. Наукова новизна конкретизується в наступних положеннях:

вперше:

- розроблено та обґрунтовано методичні рекомендації до формування економічної складової ефективного проведення операцій злиття та поглинання в секторі малого бізнесу харчової промисловості, які ґрунтуються на спрощеній методиці пошуку підприємств-кандидатів задля їх подальшого злиття та поглинання на основі трендового аналізу, алгоритмі діагностування й розгорнутій процедурі економічного обґрунтування проведення операцій злиття та поглинання, що враховують специфіку малих підприємств;

удосконалено:

- категоріальний апарат та теоретичні підходи щодо дефініцій злиття та поглинання, класифікацію типів злиття та поглинання в секторі малого бізнесу, що проводяться за наступними класифікаційними ознаками: стратегічна мета, синергія, спосіб об'єднання, форма фінансування, умови об'єднання та географічна ознака – ці положення здатні стимулювати оздоровлення діяльності підприємств;

- науковий підхід до методики оцінювання підприємств для сфери малого бізнесу з метою проведення операцій злиття та поглинання, що включає: визначення цілей і пріоритетів підприємства-поглинача, збір інформації із зовнішніх джерел про наявні альтернативи, SWOT-аналіз перспективних варіантів, орієнтовне визначення ціни майбутньої операції за співвідношенням обсягу виробництва, визначення фінансових можливостей для злиття чи поглинання підприємства-цілі, у разі нестачі останніх пошуку установ, які надають адекватні фінансові послуги для проведення операцій злиття та поглинання, переговорний процес, проведення правового аналізу з метою запобігання можливих економічних втрат, комплексного оцінювання вартості підприємства-цілі, проведення самої операції та адаптаційних заходів після проведення операції злиття чи поглинання, визначення синергетичного й економічного ефектів та відповідні коригування, спрямовані на подальший розвиток підприємства;

- методику розрахунку економічного ефекту від проведення операцій злиття та поглинання малих підприємств як передумови запобігання збитковості підприємств харчової промисловості. В основу методики покладено поєднання отримання

прогнозного прибутку підприємства-поглинача та синергетичного ефекту у вигляді додаткового прибутку;

набуло подальшого розвитку:

- аналіз та узагальнення вітчизняного досвіду процесів злиття та поглинання у хлібопекарській галузі, що дало можливість сконцентрувати останні дані для подальших досліджень;

- обґрунтування доцільності застосування процедур злиття та поглинання у сфері малого бізнесу, що сприятиме подальшим науковим дослідженням даної тематики та надасть малим підприємствам більше можливостей у реалізації операцій злиття та поглинання;

- упровадження та обґрунтування методики економічної складової проведення операцій злиття та поглинання саме для малих підприємств, визначення синергетичного ефекту від подібних операцій, що підвищить економічну ефективність їх проведення та сприятиме методичному забезпеченню.

Практична значущість одержаних результатів. Отримані в дисертаційній роботі результати, висновки та пропозиції мають практичну спрямованість. Серед них можна відзначити впровадження виконаних розробок на підприємствах харчової промисловості хлібопекарської галузі, а саме: ФОП Орлова Н. І. (акт впровадження № 34 від 27.06.2014 р.), ФОП Паску С. С. ТМ «Колос» (акт впровадження № 41 від 16.07.2014 р.), ПП «Крокус» (акт впровадження № 51 від 10.09.2014 р.), МПП «ХЛІБО-ДАР» (акт впровадження № 58 від 03.10.2014 р.). Запропоновані рекомендації, розроблені методики можуть бути використані для вдосконалення чинного законодавства, забезпечення економічної обґрунтованості проведення операцій злиття та поглинання, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної харчової промисловості, зокрема хлібопекарської галузі, яка протягом тривалого часу зменшує обсяги виробництва, для поліпшення інформаційної, організаційної та економічної ефективності проведення операцій злиття та поглинання у сфері малого бізнесу.

Окремі результати, отримані під час дослідження, використано в навчальному процесі Одеського національного економічного університету при створенні навчально-методичних комплексів та викладанні дисциплін: «Основи бізнесу», «Оцінка бізнесу», «Державне регулювання економіки», «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків», «Економіка, організація підприємницької діяльності», «Антикризове управління в бізнесі» (довідка № 01-18/1688 від 07.11.2014 р.).

Апробація результатів дослідження. Теоретичні положення та практичні результати дослідження обговорювалися та були схвалені на 6 науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема: XIII науково-практичній конференції «Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку» (м. Дніпропетровськ, 2011 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети нової економіки знань в XXI сторіччі» (м. Дніпропетровськ, 2012 р.), I Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку в умовах глобалізації: регіональний аспект» (м. Ізмаїл, 2012 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Решение проблем развития предприятий: роль научных исследований» (м. Краснодар,

2013 р.), V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку України» (м. Сімферополь, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегія підприємства в контексті підвищення його конкурентоспроможності» (м. Донецьк, 2014 р.), а також безпосередньо на підприємстві.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано 17 наукових праць, із них 10 статей обсягом 3,5 друк. арк. – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у зарубіжному виданні та 6 публікацій за результатами участі у конференціях. Загальний обсяг наукових праць становить 5,7 друк. арк.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків і викладена на 309 сторінках. Основний текст роботи становить 195 сторінок, що містять 29 таблиць, 27 рисунків. Список використаних джерел складає 270 найменувань на 28 сторінках. Робота містить 16 додатків на 86 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, окреслено проблемні питання, які досі залишалися поза увагою науковців, визначено мету й основні завдання, предмет, об'єкт дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів, їх теоретичну та практичну цінність й особистий внесок здобувача, наведено відомості щодо апробації результатів дослідження.

У першому розділі «**Теоретичні засади характеристики сутності і значення злиття та поглинання підприємств**» узагальнено наукові підходи до проблематики системних перетворень підприємств у вигляді інтеграційних процесів.

Проаналізовано наукові та законодавчі підходи до дефініцій «злиття» та «поглинання», комплексно досліджено та удосконалено їх визначення. Запропоноване визначення «злиття» як об'єднання двох чи більше господарюючих суб'єктів, у результаті якого всі майнові права та обов'язки правопередників переходять до новоствореного суб'єкта господарювання (злиття шляхом створення нового господарюючого суб'єкта) або до одного з тих, що зливаються (злиття шляхом приєднання), а «поглинання» як одержання контролю над суб'єктом господарювання, яке може статися як за спільною згодою сторін, так і супротив волі суб'єкта-цілі, шляхом придбання майнових прав, активів або боргів, у результаті якого суб'єкт втрачає всі права щодо власного бізнесу. Також розмежовані ознаки операцій злиття та поглинання: для перших – це мета (прагнення) суб'єктів до об'єднання та укрупнення бізнесу, правонаступництво, добровільність. Метою ж поглинання є встановлення контролю над іншим суб'єктом, можливо без його ліквідації, інколи супротив волі підприємства-цілі.

Завдяки проведеному дослідженню, перспективними для українського законодавства напрямами було визначено як прийняття спеціальних законів (розділів законодавчих актів) щодо врегулювання операцій злиття та поглинання, так і більш чітке та узгоджене термінологічне закріплення цих понять.

Теоретичним дослідженням встановлено наявність найрізноманітніших типів злиття та поглинання підприємств. Було виділено найбільш важливі ознаки класифікації цих процесів: стратегічна мета, рівень синергії, географічна складова операцій, форма фінансування операцій, спосіб об'єднання потенціалу, умови і механізм злиття, відношення менеджменту до операцій, які дають найбільше уявлення про розмаїття типів злиття та поглинання.

Аналіз низки теоретичних праць, у яких досліджено причини проведення операцій злиття та поглинання, дав змогу виділити їх основні мотиви (рис. 1).

Рис. 1. Основні мотиви операцій злиття та поглинання підприємств

Джерело: розроблено автором.

Було виявлено, що основна причина проведення підприємствами операцій злиття та поглинання криється у прагненні одержати синергетичний ефект. Створення додаткової вартості підприємства в результаті синергетичного ефекту при злитті чи поглинанні відбувається переважно за рахунок операційної та фінансової синергії, утім, у роботі було приділено увагу і таким складовим синергетичного ефекту, як торгова синергія, інвестиційна, управлінська та ін.

Проте аналіз чисельних досліджень та практики не виявив значної ефективності проведення подібних операцій: більшість підприємств не досягають очікуваного ефекту.

За результатами статистичних даних було узагальнено світову динаміку вартості та кількості злиттів та поглинань протягом 2000-2013 рр.

Аналогічне дослідження було проведене для вітчизняного ринку (рис. 2).

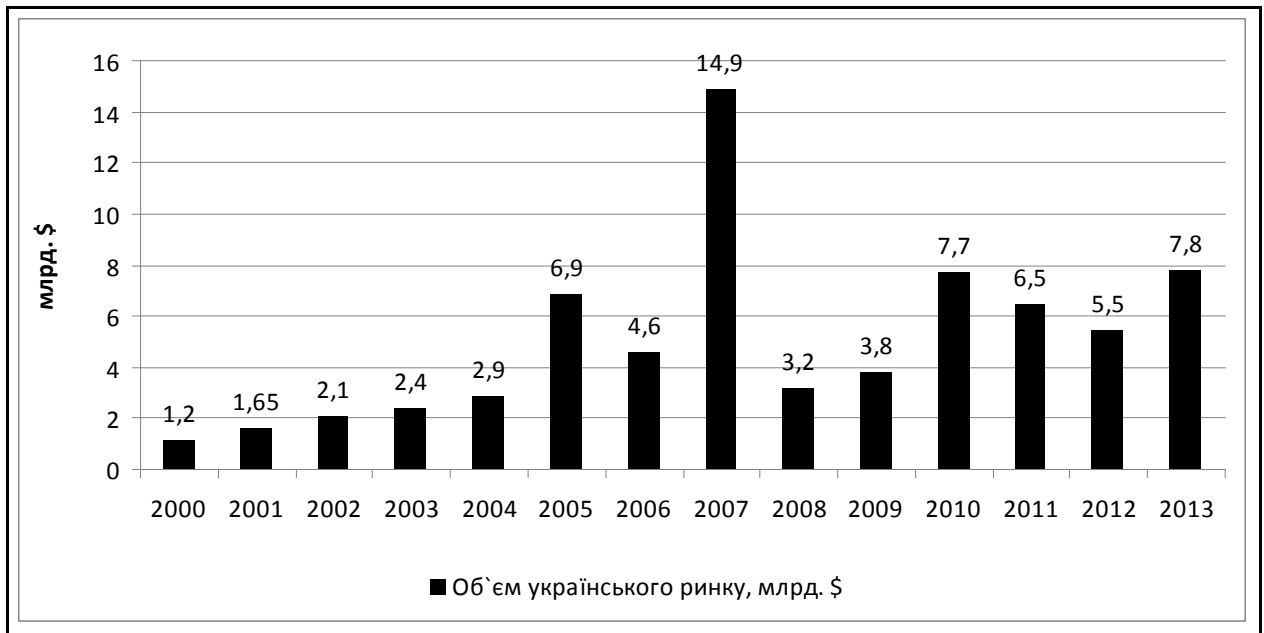

Рис. 2. Динаміка вартості злиття та поглинання по Україні (2000-2013 рр.)

Джерело: узагальнено автором на основі статистичних даних інформаційно-аналітичного порталу «УкрРудПром».

Проведений регресійно-кореляційний аналіз рівня взаємозв'язку між показниками обсягів світового та вітчизняного ринку злиттів та поглинань виявив наявність кореляції між ними.

На підставі наведених розрахунків доведено, що в середньому у світовому масштабі одне злиття чи поглинання приводить до зростання обсягу світового ринку на 67 млн. доларів США.

До того ж завдяки застосуванню положень хвильової теорії та відповідних розрахунків спрогнозовано наступний пік проведення операцій злиття та поглинання в Україні на 2020 рік.

Проте різноманітні політичні та економічні зміни можуть суттєво вплинути на цей прогноз. Адже сучасні інвестиційні процеси передбачають значну частку вкладення іноземного капіталу, що неможливо без стабільного соціально-економічного розвитку України.

У дисертаційній роботі висвітлено рейтинг найбільших угод на українському ринку злиття та поглинання, абсолютним лідером якого виявився фінансовий сектор. Металургія стала другою за сумою угод, третій лідер – сільське господарство. Четверте місце за сумою проведення операцій злиття та поглинання посідає харчова промисловість, що ще раз підтверджує актуальність обрання саме цього сектора економіки для дослідження.

У другому розділі «**Методичні основи операцій злиття та поглинання підприємств малого бізнесу**» розроблено науково-методичні рекомендації, спрямовані на підвищення економічної ефективності проведення операцій злиття та поглинання малими підприємствами.

Аналіз структурування операцій злиття та поглинання й діагностики підприємств із цією метою показали, що сучасні методики (у тому числі методики

фінансового аналізу Стоянових, Шеремета-Сайфулліна, Ветрова, процедура Due Diligence) не відповідають можливостям та цілям малого бізнесу, адже є досить витратними та складними, потребують для їх проведення залучення сторонніх фахівців.

Отже, у дисертаційній роботі визначено відсутність дієвих методик діагностування об'єктів злиття та поглинання, прийнятних для сфери малого бізнесу, і обґрунтовано необхідність їх розробки.

У цьому аспекті для малого бізнесу запропонований алгоритм економічного обґрунтування проведення операцій злиття та поглинання (рис. 3).

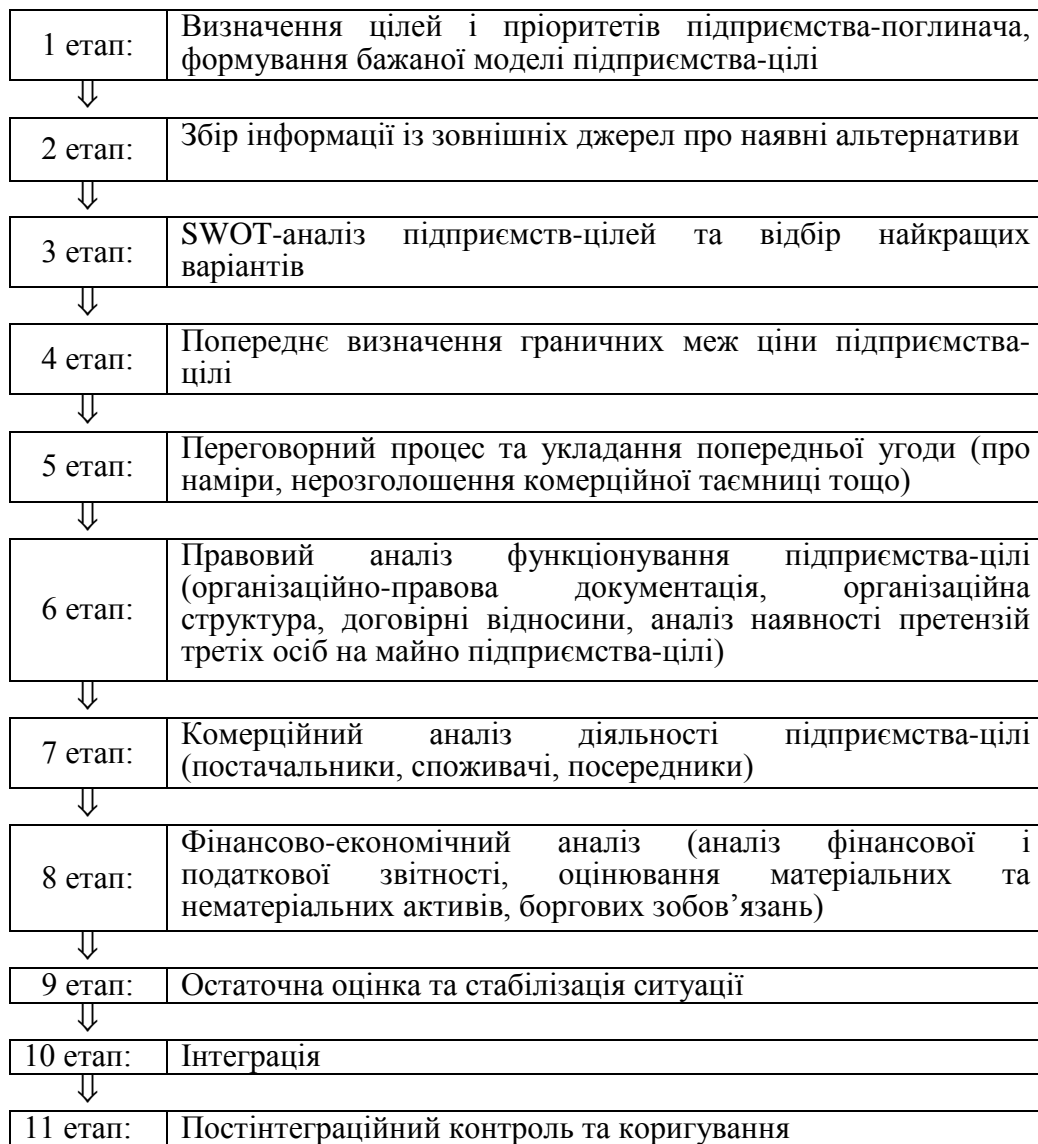

Рис. 3. Алгоритм проведення операцій злиття та поглинання малими підприємствами

Джерело: розроблено автором.

З урахуванням розробленого для сфери малого бізнесу алгоритму проведення операцій злиття та поглинання вироблено процедуру оцінки малого бізнесу (рис. 4).

Рис. 4. Процедура оцінювання малого бізнесу з метою проведення злиття та поглинання

Джерело: розроблено автором.

Перевагою запропонованого підходу є:

- по-перше, комплексний підхід до оцінювання бізнесу, а не лише матеріальних активів підприємства (адже правові, комерційні та інші аспекти діяльності підприємств при проведенні операцій злиття та поглинання мають важливе значення у плані аналізу можливих додаткових витрат);

- по-друге, запропоновані в алгоритмі процедури можуть бути проведені самим підприємством-поглиначем, без залучення консалтингових чи аудиторських фірм-посередників, що для малого бізнесу відіграє важливу роль, запобігаючи значним фінансовим витратам.

Процедура передбачає спрощення:

- у застосуванні дохідного підходу при обранні ставки дисконтування та у розрахунках грошового потоку у прогнозному періоді;

- при застосуванні порівняльного підходу запропоновано використання пропозицій подібних угод з методикою їх приведення до показників реального підприємства;

- при оцінці синергетичного ефекту прогнозування грошових потоків здійснюється на підставі ретроспективного аналізу з використанням коефіцієнту зміни грошового потоку.

Запропонована процедура є досить докладною і відкриває перед малим підприємством значні можливості для інтеграційних процесів. Застосування рекомендованої процедури надасть можливість малим підприємствам економічно обгрунтовано підходити до проведення операцій злиття та поглинання, ефективно їх реалізовувати, не витрачаючи додаткові кошти на їх обслуговування.

Проте і запропонована модель має певні вади. Такі етапи, як збір інформації із зовнішніх джерел та проведення SWOT-аналізу, що передують рішенню про доцільність проведення операцій злиття та поглинання, можливі лише при незначній кількості досліджуваних об'єктів (наприклад, у випадку хлібопекарського сектора м. Ізмаїл). На практиці ж здебільшого функціонує набагато більше об'єктів, для яких неможливо належно провести ці етапи. Тому робота щодо розробки ефективної моделі проведення операцій злиття та поглинання малих підприємств продовжено в напрямку розробки простої, швидкої та відносно дешевої методики визначення потенційних підприємств-кандидатів задля їх подальшого злиття та поглинання при наявності значної кількості потенційних об'єктів.

Завдання було вирішено за допомогою відомого статистичного апарату дослідження часових рядів економічної динаміки з застосуванням побудови й аналізу трендових моделей показника чистого прибутку, про який малі підприємства звітують до Служби державної статистики України у формі 2 «Звіт про фінансові результати».

Далі в роботі подано методичні рекомендації щодо застосування теорії трендового аналізу чистого прибутку малих підприємств.

Аналіз прибутку підприємства рекомендовано проводити за допомогою лінійного тренду:

$$\hat{Y} = a_0 + a_1X \quad (1)$$

де \hat{Y} – прибуток (збиток);

X – час;

a_0 – рівень річного прибутку (збитку) в році, що передує першому року досліджуваного ряду динаміки;

a_1 – середня абсолютна швидкість зміни прибутку (збитків) за одиницю часу –рік.

За результатами трендового аналізу вибудовано залежності, які дозволяють розподілити суб'єктів на поглиначів та цілі.

У дисертаційній роботі основним показником ефективності операцій злиття чи поглинання запропоновано визнати показник економічного ефекту (ЕЕ) та оцінювати величину ЕЕ на основі наступної формули:

$$EE = FP + SE \quad (2)$$

де ЕЕ – економічний ефект;

FP – прогноз прибутку підприємства-цілі;

SE – синергетичний ефект у вигляді додаткового прибутку.

Побудовану на етапі аналітичного вирівнювання трендову модель запропоновано використовувати в якості інструмента прогнозування майбутніх значень рівнів чистого прибутку. При цьому в основі прогнозування лежить екстраполяція знайденої тенденції, тобто поширення виявлених у періоді передісторії (на відрізок часу $X = 1, 2, \dots, N$) закономірностей і зв'язків на майбутнє – на період прогнозування L .

Друга складова економічного ефекту представляє собою синергетичний ефект, який знаходиться за формулою:

$$NAV = PAB - [PA + PB] - P - E, \quad (3)$$

де NAV – синергетичний ефект;

PAB – вартість об'єднаних двох компаній А і В;

PA – ринкова вартість компанії А;

PB – ринкова вартість компанії В;

P – величина премії, що сплачується за компанію В;

E – витрати операції об'єднання обох компаній.

Оцінювання малих підприємств до поглинання здійснюється шляхом прогнозування грошових потоків на підставі ретроспективного аналізу.

У третьому розділі «Шляхи підвищення ефективності злиття та поглинання в малому бізнесі хлібопекарської галузі» розглянуто сучасний стан хлібопекарської галузі України, розроблену процедуру злиття та поглинання проілюстровано на прикладі малих підприємств хлібопекарської галузі Одеської області.

Відзначено, що сучасний розвиток хлібопекарської галузі України характеризується щорічним падінням обсягів виробництва хліба й хлібобулочних виробів (рис. 5).

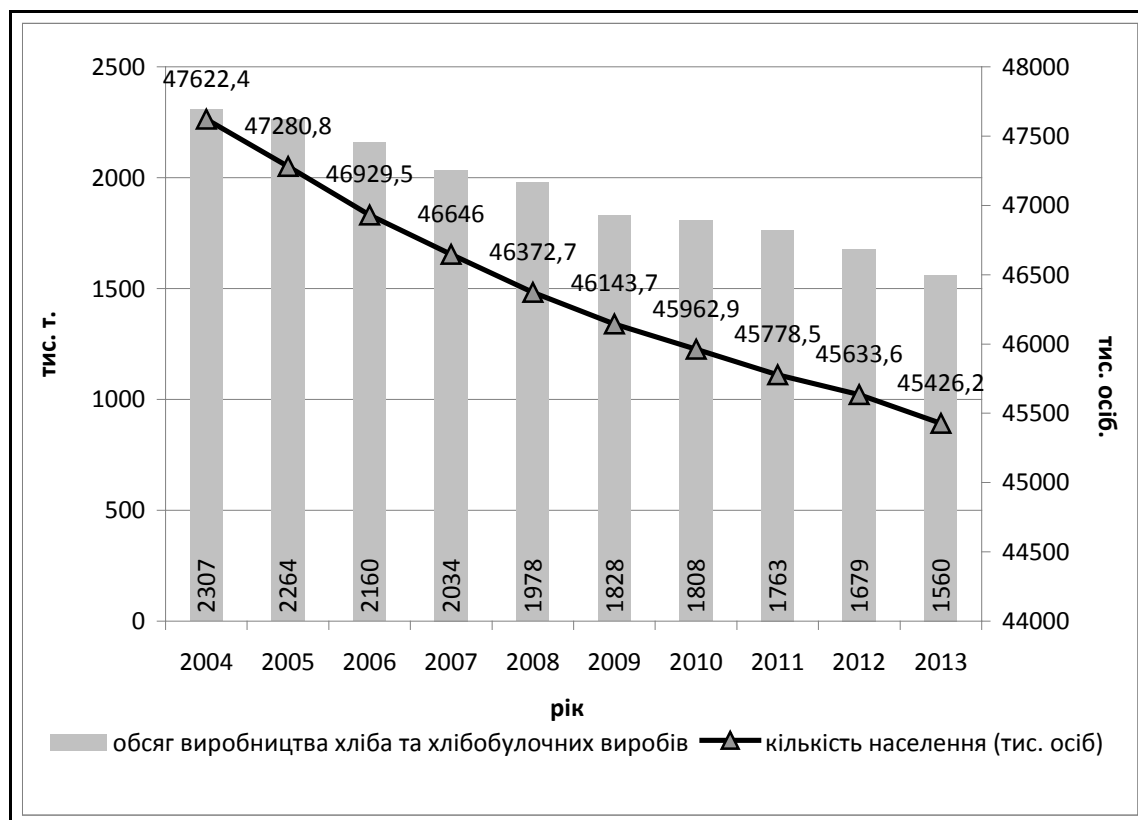

Рис. 5. Динаміка обсягів виробництва хлібобулочних виробів в Україні з 2004-2013 рр.

Джерело: узагальнено автором на основі даних Державної служби статистики України.

Зниження показників діяльності хлібопекарських підприємств відбувається на тлі поступового зростання доходів населення, інфляції, переорієнтації споживчого попиту на більш дорогі продукти харчування, збільшення імпорту продовольчих товарів, пропаганди здорового способу життя.

Зниження обсягів виробництва хліба й хлібобулочних виробів супроводжується посиленням конкуренції між хлібопекарськими підприємствами, дефіцитом обігових коштів у підприємств, низьким рівнем розвитку технологій, неповним використанням основних засобів, плинністю кадрів, погіршенням якості продукції.

Виокремлено чинники, що впливають як на рівень споживання, так і на рівень виробництва хлібобулочних виробів.

Проте кризова ситуація галузі дала поштовх розвитку інтеграційних процесів у хлібопекарській галузі. Багато підприємств, які обрали для себе стратегію розвитку у вигляді інтеграційних процесів, підвищили техніко-технологічний рівень виробництва, розширили асортимент і поліпшили якість хлібобулочної продукції, стали більш конкурентоспроможними.

Були визначені основні інтеграційні напрямки у хлібопекарській галузі промисловості України. Акцентовано, що тенденції проведення операцій злиття та поглинання у хлібопекарській галузі на прикладі м. Ізмаїл відбивають стан багатьох міст України, адже за роки становлення ринкової економіки у більшості міст із населенням близько 100 тис. осіб великі та середні підприємства поступово

втратили свою конкурентоспроможність через розвиток конкуренції, недовикористання наявних потужностей, застаріле обладнання, неспроможність до гнучкої маркетингової політики і т. п.

Дієвість розробленого та запропонованого алгоритму економічного обґрунтування операцій злиття та поглинання малих підприємств проілюстровано на прикладі поглинання середнім бізнесом: ТМ «Булкін» (ПАТ «Одеський коровай») малого (ТОВ «Бархан»). Запропонований алгоритм був застосований з перспективою покращення позицій ПАТ «Одеський коровай» в Ізмаїльському районі та суцільного підвищення конкурентоспроможності підприємства, адже за останні роки воно почало втрачати конкурентні позиції через незбалансовану логістичну політику на тлі низького рівня розвитку хлібопекарської галузі.

У дослідженні на підставі SWOT-аналізу наведено перспективи проведення операцій злиття та поглинання для інших підприємств-виробників хлібобулочної продукції м. Ізмаїл.

Запропоновану в роботі економічну модель апробовано на поглинанні ФОП Паску С. С. частки бізнесу ФОП Орлової Н. І.

Поглинання відбувалося у відповідності до розробленого алгоритму. Оцінювання проводилося з метою встановлення прийнятної для продавця та покупця ринкової вартості частини бізнесу ФОП Орлової Н. І. – борошномельного комплексу.

Для визначення остаточної вартості частки бізнесу на підставі використання 3-х підходів в оцінюванні був застосований метод вагових коефіцієнтів за формулою:

$$V = \sum_{i=1}^n V_i \cdot Z_i, \quad (4)$$

де V_i – оцінка вартості підприємства (бізнесу) i -м методом;

$i = 1, \dots, n$ – кількість застосованих методів оцінювання;

Z_i – вагові коефіцієнти i -го методу.

Остаточна вартість борошномельного комплексу з урахуванням вагових коефіцієнтів склала 717810 грн., що відповідає теоретичним передбаченням та конкретизує суму придбання.

Синергетичний ефект, що отримає ФОП Паску С. С. розрахований з урахуванням репрофілювання виробництва.

Розрахунок синергетичного ефекту за формулою (3) становив:

$$NAV = 2796363,74 - (1412625 + 717800) - 90822 - 10000 = 565116,74 \text{ (грн.)}$$

Були проаналізовані й окремі складові синергетичного ефекту, що отримані ФОП Паску С. С.

На підтвердження дієвості запропонованої моделі у разі значної кількості підприємств-потенційних цілей для поглинання нами була сформована вихідна вибірка на основі інформації за 2006-2013 рр., наданої Головним управлінням

статистики України в Одеській області за 22-ма малими підприємствами хлібопекарської промисловості.

Відповідно до теорії трендового аналізу проведено дослідження ряду динаміки чистого прибутку цих підприємств за 2006-2013 рр. та розподілено їх на групи поглиначів (4) та цілей (17).

З метою ілюстрації ефективності запропонованої методики у роботі визначений економічний ефект від поглинання підприємством № 1 підприємства № 2. Для останнього у свою чергу були розраховані ланцюгові й базисні показники аналізу динаміки чистого прибутку та середні показники.

Прогнозований прибуток за запропованою методикою розрахунків склав 2,34 тис. грн., а його фактичне значення з імовірністю 95 відсотків попаде в інтервал від -1,55 до 6,22 тис. грн.

Проведений розрахунок синергетичного ефекту, сума якого склала 61,563 тис. грн.

Загальний економічний ефект від поглинання підприємства № 2 за формулою (2) склав:

$$EE = 2,34 + 61,563 = 63,903 \text{ тис. грн.}$$

Запропонована модель оцінювання малих підприємств із метою поглинання одержала практичну ефективність та може бути рекомендована для застосування у сфері малого бізнесу.

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційної роботи є теоретичне узагальнення та нове вирішення наукових завдань щодо розробки концептуальних положень і практичних рекомендацій проведення операцій злиття та поглинання як засобів запобігання збитковості підприємств харчової промисловості.

Це дозволило сформулювати низку висновків та пропозицій, які відображають вирішення задач дослідження відповідно до поставленої мети:

1. З метою економічного обґрунтування ефективної моделі проведення операцій злиття та поглинання для малих підприємств харчової промисловості, на підставі аналізу наукових досліджень було вдосконалено понятійний апарат. Уточнено визначення дефініцій процесів злиття та поглинання, класифіковано їх типізацію, набули вдосконалення та подальшого структурування мотиви проведення операцій злиття та поглинання.

2. З метою аналізу та узагальнення досвіду проведення злиття та поглинання й прогнозування майбутнього розвитку інтеграційних процесів проведений ретроспективний аналіз та вивчений сучасний стан світового та вітчизняного ринку злиття та поглинання з акцентом на харчову промисловість. У результаті аналізу здобула розрахункового підтвердження ретроспективна хвилеподібність злиття та поглинання і спрогнозований пік майбутньої хвилі.

3. На підтвердження припущення про ефективність операцій злиття та поглинання для запобігання збитковості та підвищення конкурентоспроможності підприємств, у результаті дослідження аналітичних даних щодо проведення операцій злиття та поглинання вітчизняними підприємствами харчової

промисловості, виокремлено ряд останніх значних операцій, також і у галузі хлібопекарства. Незважаючи на загальне скрутне становище хлібопекарської галузі, виявлено активність окремих її суб'єктів на ринку злиття та поглинання, які порівняно з іншими більш ефективні та конкурентоспроможні.

4. У результаті узагальнення та адаптування теоретичних положень та практики проведення операцій злиття та поглинання до потреб малого бізнесу на прикладі хлібопекарської промисловості було економічно обґрунтовано доцільність проведення подібних операцій малими підприємствами з використанням розробленої методичної бази:

- розробленого алгоритму економічного обґрунтування проведення операцій злиття та поглинання з урахуванням специфіки малого бізнесу;
- адаптованої процедури оцінювання малого бізнесу та розрахунку синергетичного ефекту;
- визначення ефективності операцій злиття та поглинання на підставі розрахунку економічного ефекту.

5. Задля розширення застосовування розробленої моделі злиття та поглинання малих підприємств при наявності значної кількості потенційних цілей на основі трендового аналізу розроблено швидко методичку пошуку підприємств-кандидатів для їх подальшого злиття та поглинання.

6. На підтвердження необхідності розробки методико-економічного механізму проведення операцій злиття та поглинання для малого бізнесу було проведене дослідження регіональної специфіки підприємств хлібопекарства Одеської області, за результатами якого визначено, що в регіональних центрах переважають саме малі хлібопекарські підприємства. На прикладі м. Ізмаїл вивчено в ретроспективі процеси злиття та поглинання в хлібопекарській галузі.

7. Дієвість запропонованої моделі апробовано реалізацією операції поглинання між малими підприємствами – виробниками хлібопекарської продукції, про що отримано акти впровадження. Із використанням трендового аналізу для пошуку підприємств-цілей запропоновану модель репрезентовано на інші малі підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Злиття як ефективний засіб реструктуризації підприємств / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна // Науковий вісник Одеського державного економічного університету. – Одеса: ОДЕУ, 2011. – № 20 (145). – С. 59-66. (0,4 др. арк.)

2. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Реструктуризація – ефективне перетворення бізнесу / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна // Науковий вісник Одеського державного економічного університету. – Одеса: ОДЕУ, 2011. – № 21 (146). – С. 175-181. (0,3 др. арк.)

3. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Неспроможність до реструктуризації – шлях до банкрутства: регіональний аспект / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна // Прометей:

регіональний збірник наукових праць з економіки. – Донецьк: Юго-Восток, 2012. – Вип. 2 (38). – С. 182-184. (0,2 др. арк.)

4. Шевченко-Перепьолкіна Р.І. Специфіка процедури Due diligence при злитті та поглинанні / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна // Економічний простір: збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2012. – № 64. – С. 198-205. (0,4 др. арк.)

5. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Інформаційний бар'єр – оптимальний механізм захисту малого підприємства від зовнішнього поглинання / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»: науковий збірник / Черніг. держ. технол.ун-т. – Чернігів: Черніг. держ. технол. ун-т, 2013. – № 1 (64). – С. 185-189. (0,4 др. арк.)

6. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Проблеми застосування підходів до оцінки вартості малих підприємств в угодах злиття і поглинання / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна // Вісник Хмельницького національного університету, 2013. – № 2. – Т. 1. – С. 107-112. (0,6 др. арк.)

7. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Спрощена система оподаткування в контексті сприяння розвитку підприємництва в Україні / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – № 19 (198). – С. 152-161. (0,5 др. арк.)

8. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Фінансові аспекти взаємодії банківських установ і малого бізнесу: сучасний стан і перспективи розвитку / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна // Інвестиції: практика та досвід: науково-практичний журнал. – 2013. – № 16. – С. 71-73. (0,3 др. арк.)

9. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. LBO-фінансування угод злиття і поглинання: особливості та перспективи українського ринку / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна // Наукові записки. Серія «Економіка»: збірник наукових праць. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. – Вип. 23. – С. 327-330. (0,4 др. арк.)

10. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Розвиток та сучасний стан хлібопекарських підприємств міста Ізмаїл / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – Одеса: ОНЕУ, 2014. – № 2 (210). – С. 181-192. (0,5 др. арк.)

Публікації в іноземних виданнях:

11. Shevchenko-Perepyolkina R. I. The problem of choosing an approach to business valuation in the process of small businesses merger or takeover / R. I. Shevchenko-Perepyolkina // Business & IT. – 2013. – № 2. – P. 102-109. (0,3 др. арк.)

Публікації за результатами участі у конференції:

12. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Енергозбереження на хлібопекарних виробництвах – актуальні напрямки / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна // Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку: матеріали XIII Міжнародної науково-

практичної конференції. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2011. – С. 308-310. (0,2 др. арк.)

13. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Активізація форм та методів транскордонного співробітництва в рамках євроінтеграції: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку в умовах глобалізації: регіональний аспект», м. Ізмаїл, 2012 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://edis.pp.ua/conference/1/doc1/d56.html>. (0,4 др. арк.)

14. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Due diligence як стратегія запобігання ризикам в угодах злиття та поглинання // Пріоритети нової економіки знань в XXI сторіччі: матеріали III Міжнародної конференції, 26-27 грудня 2012 р. – Дніпропетровськ, 2012. – С. 92-96. (0,2 др. арк.)

15. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Интеграционные процессы в хлебопекарской отрасли: общие тенденции Украины и России: материалы IV Международной научно-практической конференции «Решение проблем развития предприятий: роль научных исследований». – Краснодар, 2013 р. – С. 114-117. (0,2 др. арк.)

16. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Нові підходи до співпраці фінансових установ із суб'єктами малого бізнесу в аспекті злиттів і поглинань: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку України», м. Сімферополь, 16-19 квітня 2013 р. // Таврійський економічний журнал / Гол. ред. Хрієнко П. А. – 2013. – № 3. – С. 122-124. (0,2 др. арк.)

17. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Запобігання ризиків при злитті та поглинанні у малому бізнесі / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна // Стратегія підприємства в контексті підвищення його конкурентоспроможності: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 27-28 лютого, 2014 р., м. Донецьк. – Донецьк-ДонНУЕТ, 2014. – С. 198-202. (0,2 др. арк.)

АНОТАЦІЯ

Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Злиття та поглинання як засоби запобігання збитковості підприємств харчової промисловості. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеський національний економічний університет, Одеса, 2015.

Дисертація присвячена розробці теоретико-методичних засад та виробленню практичних рекомендацій щодо економічного обґрунтування проведення операцій злиття та поглинання підприємствами малого бізнесу хлібопекарської галузі економіки України.

У першому розділі здобули подальшого вдосконалення дефініції «злиття» та «поглинання», їх типізація та мотиви проведення. Висвітлено ретроспективу та сучасний стан світового та вітчизняного ринків злиття та поглинання.

В другому розділі вироблено алгоритм економічного обґрунтування операцій злиття та поглинання малих підприємств. На основі трендового аналізу розроблено

процедуру спрощеного пошуку підприємств-кандидатів задля їх подальшого злиття та поглинання. Для визнання злиття чи поглинання запропонований розрахунок економічного ефекту, який полягає в поєднанні прогнозу прибутку підприємства-цілі і синергетичного ефекту.

У третьому розділі висвітлено сучасний стан хлібопекарської галузі України та Одеської області, зокрема, запропоновану автором модель реалізовано на прикладі малих підприємств м. Ізмаїл та апробовано на поглинанні частки малого бізнесу. Модель також репрезентовано на прикладі ряду малих підприємств Одеської області.

Ключові слова: злиття, поглинання, інтеграція, малий бізнес, хлібопекарська галузь, оцінка підприємства, синергетичний ефект, економічний ефект.

АННОТАЦІЯ

Шевченко-Перепелкина Р. И. Слияния и поглощение как средства предотвращения убыточности предприятий пищевой промышленности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (за видами экономической деятельности). – Одесский национальный экономический университет, Одесса, 2015.

Диссертация посвящена разработке теоретико-методических основ и выработке практических рекомендаций по реализации операций слияния и поглощения предприятиями малого бизнеса хлебопекарной отрасли экономики Украины. Хлебопекарная отрасль в последние годы имеет тенденции к снижению объемов производства, что приводит к повышению конкуренции между производителями и усложнению экономических условий существования предприятий. В современных рыночных условиях предприятия именно этой отрасли часто становятся нерентабельными. Особенно это актуально для малых предприятий, не имеющих достаточных средств для проведения эффективных реструктуризационных процессов, таких как операции слияния и поглощения.

На основе теоретического анализа существующих научных позиций в диссертационной работе получили дальнейшее усовершенствование дефиниции «слияние» и «поглощение», их типизация и мотивы проведения.

Освещены ретроспектива и современное состояние мирового и отечественного рынков слияний и поглощений. Детальное внимание уделено современным тенденциям слияний и поглощений в пищевой промышленности и, в частности, в хлебопекарной отрасли. Прослежено, что, хотя отрасль и претерпевает значительные экономические трудности, в ней достаточно активно происходят интеграционные процессы.

С целью нахождения оптимальных путей оценки малых предприятий для проведения операций слияния и поглощения во втором разделе диссертации был проведен критический анализ существующих подходов к диагностике экономического состояния предприятий, так как предлагаемые в большинстве случаев учеными процедуры диагностики являются достаточно сложными и затратными, а, следовательно, не всегда приемлемыми для низкодоходных малых

предприятий. Потребности малого бизнеса в оценке требуют, чтобы процедуры диагностирования были: во-первых, детальными и развернутыми, базировались на концептуальном применении современной экономической теории, методологии и практики, во-вторых, отличались простотой, быстротой и доступностью широкому кругу экономистов и практиков. Для удовлетворения этих потребностей в работе был предложен алгоритм экономического обоснования эффективности проведения операций слияния и поглощения малых предприятий.

На основе трендового анализа с применением экономико-статистического аппарата разработана процедура упрощенного поиска предприятий-кандидатов для их дальнейшего слияния и поглощения, которая построена на основе графического и математического анализа рядов динамики чистой прибыли малых предприятий. Предлагаемая процедура, на основе сопоставления среднего уровня прибыли субъекта малого бизнеса и коэффициента тренда, дает возможность отнести предприятие к одному из типов: предприятие-поглотитель и предприятие-цель. Разработанная процедура легла в основу дальнейшей модели определения экономического эффекта.

Автором для признания операции слияния или поглощения целесообразной и эффективной предложен расчет экономического эффекта, который заключается в сочетании прогноза прибыли предприятия-цели и синергетического эффекта, возникающего в результате слияния (поглощения) предприятий малого бизнеса. По каждому из слагаемых автором предложены подробные методические указания по их расчету.

В третьем разделе проанализировано современное состояние хлебопекарной отрасли Украины и Одесской области. Особенности развития малого бизнеса хлебопекарной отрасли были рассмотрены на примере г. Измаил.

Предложенная автором модель прогнозирования целесообразности проведения операций слияния и поглощения была реализована на примере малых предприятий г. Измаила и апробирована на поглощении доли малого бизнеса. Разработанная экономико-математическая модель оценки малого бизнеса с расчетом экономического эффекта показала свою эффективность для потребностей малых предприятий.

С целью расширения репрезентативности предложенной модели проведена классификация малых предприятий пищевой отрасли Одесской области на группы поглотителей и целей и обоснование их последующего слияния и/или поглощения на основе трендового анализа и прогнозирования чистой прибыли и синергетического эффекта.

Основные положения, изложенные в диссертации, доведены до уровня методических разработок и практических рекомендаций. Практическое значение полученных результатов диссертационной работы определяется обоснованными методическими предложениями по совершенствованию системы экономического обоснования и проведения операций слияния и поглощения в сфере малого бизнеса с целью обеспечения их финансово-экономической эффективности.

Ключевые слова: слияние, поглощение, интеграция, малый бизнес, хлебопекарная отрасль, оценка предприятия, синергетический эффект, экономический эффект.

ABSTRACT**Shevchenko-Perepyolkina R. I. Mergers and Acquisitions as Means of Prevention of Unprofitableness of Food Industry Enterprises. – Manuscript.**

Thesis for Candidate Degree in Economic Sciences, speciality 08.00.04 – Economics and Management of Enterprise (according to the types of economic activity). – Odessa National Economic University, Odessa, 2015.

The thesis focuses on developing theoretical and methodological principles and working out practical recommendations concerning the economic justification of making agreements for mergers and acquisitions of small businesses of Ukrainian bakery industry.

Chapter I draws attention to the further development of the definitions of the terms “merger” and “acquisition”, their typification and reasons for making such agreements. It also gives a retrospective review and the current state of the world and home markets of mergers and acquisitions.

In Chapter II an algorithm of economic justification of mergers and acquisitions of small businesses has been developed. On the basis of trend analysis the study has worked out a procedure of simplified search of applicant enterprises for their further merger and acquisition. The calculation of the economic effect of mergers and acquisitions is suggested, which is done by combining a profit forecast of the target enterprise and the synergetic effect.

Chapter III describes the current state of the Ukrainian bakery branch of industry, in Odessa region in particular. The pattern suggested by the author was realized by the example of small businesses of Izmail and approved for acquisition of a part of a small business. The model was also represented by the example of a number of small businesses of Odessa region.

Key words: mergers, acquisitions, integration, small business, bakery industry, evaluation of business, synergetic effect, economic effect.